

HANTER DEJVIS

BITLSI

Preveo
Dejan Cukić

■ Laguna ■

Naslov originala

Hunter Davies

THE BEATLES

Copyright © Hunter Davies 1968, 1985, 2002, 2009

Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

BITLSI

Sadržaj

Uvod.	9
---------------	---

PRVI DEO: LIVERPUL

1. Džon	89
2. Džon i <i>Kvorimen</i>	100
3. Pol.	112
4. Pol i <i>Kvorimen</i>	122
5. Džordž	130
6. Džordž i <i>Kvorimen</i>	139
7. Džon i Umetnički koledž	146
8. Od <i>Kvorimena</i> do <i>Mundoga</i>	155
9. Stju, Škotska i <i>Srebrni bitlsi</i>	162
10. <i>Kazba</i>	171
11. Hamburg	180
12. Astrid i Klaus	188
13. Liverpool – LITERLAND i <i>Kavern</i>	197
14. Tapkanje u mestu – Liverpool i Hamburg	210
15. Brajan Epštajn	222

16. Brajan potpisuje ugovor236
17. <i>Deka</i> i Pit Best246
18. Ringo259
19. Ringo u <i>Bitlsima</i>268

DRUGI DEO: LONDON I SVET

20. Džordž Martin i Dik Džejms.279
21. Turneje292
22. Bitlmanija307
23. Amerika321
24. Britanija i povratak u Ameriku.335
25. Kraj turneja344
26. Smrt Brajana Epštajna356
27. <i>Bitlsi</i> od droga do Maharišija.371

TREĆI DEO: 1968.

28. Prijatelji i roditelji387
29. Carstvo <i>Bitlsa</i>406
30. <i>Bitlsi</i> i njihova muzika418
31. Džon448
32. Pol.468
33. Džordž484
34. Ringo503

POSLEDNJI DEO

Beleška za kraj523
Post skriptum 1985.527
Dodatak A – <i>Memento mori</i> : 2009580
Dodatak B – Diskografija originalnih izdanja <i>Bitlsa</i>599
Izjave zahvalnosti607

Uvod

Bilo je to pre četrdeset godina – dobro, otprilike – kada se ova knjiga prvi put pojavila.* Izašla je 1968. i tada nisam ni pomišljao da će posle svih ovih godina i dalje biti štampana. Glavni deo knjige ostao je isti kao i tada, sveže prenesen iz njihovih usta, neizmenjen, nedoteran, zapis onoga što su mislili i radili šezdesetih i kako su došli do toga. Sada se na nju gleda kao na „primarni izvor“, što uglavnom, čini se, znači da se drugi osećaju slobodnim da iz nje pozajmljuju činjenice i citate, jer naravno, veliki broj likova više nije prisutan i u mogućnosti da daje izjave. Uzdržao sam se od iskušenja da originalni rukopis prepravljam i menjam, da ga doterujem i glačam pomoću naknadne pameti, s kojom smo svi toliko mudriji i promućurniji nego što smo bili u opisanom trenutku.

Međutim, na ovom mestu, na početku knjige, dodao sam nešto novo, pokušavajući da njihova priča održi korak s vremenom i da se osvrnem na skorije događaje, kao i da objasnim kako sam uopšte došao do toga da je napišem. Osim toga, na

* Za ovo izdanje knjige, objavljeno u Engleskoj 2009, autor parafrazira stih kojim počinje album „Sgt. Pepper“. (Prim. prev.)

samom kraju dodao sam neke beleške i razmišljanja o ljudima koje pominjem u knjizi, koje sam upoznao prilikom rada na njoj, pa i kasnije, ali više nisu među živima.

Pripremajući se za ovo novo izdanje, preturao sam po svojim starim *Bitls* arhivama, zapisima i suvenirima (koji su, naravno, sve vreme narastali, jer sam ja i dalje zalučeni, blesavi sakupljač svega što ima veze s *Bitlsima*), kada sam naleteo na rukom pisan tekst pesme na koji sam potpuno zaboravio.

Reč je o Džordžovom rukopisu, što će svaki istinski obožavalac *Bitlsa* lako prepoznati. Međutim, tu pesmu on nikada nije snimio, niti je za nju uopšte komponovao muziku, barem koliko sam ja mogao da otkrijem.

Na poledini teksta je Brajanovom rukom pisano uputstvo kako doći do seoske kuće Brajana Epštajna u Saseksu, po svojoj prilici namenjeno Džordžu.* Tako ovo parče papira ima dvostruki značaj među *bitls* suvenirima.

Osam Džordžovih stihova sledi onako kako ih je napisao:

*I'm happy to say that it's only a dream
when I come across people like you,
its only a dream and you make it obscene
with the things that you think and you do.
you're so unaware of the pain that I bear
and jealous for what you can't do.
There's times when I feel that you haven't a hope
But I also know that isn't true.*

*(Drago mi je da kažem da to je samo san
kada sretnem ljude kao što si ti,
to je samo san a ti ga činiš gadnim*

* *Brian Epstein* (1934–1967) – menadžer *Bitlsa*. U prevodu se koristi odomaćeni, germanizovani izgovor njegovog prezimena, iako je originalno „Epštajn“ ili čak „Epstin“. (Prim. prev.)

*onim što misliš i što radiš.
tako si nesvestan bola koji nosim
i ljubomoran zbog onog što ne možeš.
Ponekad osećam da za tebe nema nade
Ali znam da ni to nije istina.)*

Na tekstu je samo jedno precrtavanje – zalutalo slovo „s“ u prvom *that*, što ukazuje da ovo nije bila prva verzija. Siguran sam da bi u konačnoj verziji on ubacio apostrofe koji nedostaju u rečima kao *youre*, jer ipak je on pohađao gimnaziju. Tekst zvuči pomalo kao izraz tinejdžerskog besa, verovatno napisan nekoliko godina ranije, koji mu se našao pri ruci onog dana kada sam mu zatražio uzorak njegovog rukopisa.

Više se ne sećam kada mi ga je tačno dao, niti šta mi je rekao o njemu, ali kad rekonstruišem događaj, to mora da je bilo početkom 1967, kada sam ga posetio u njegovoj kući u Išeru. Imao je tada 23 ili 24 godine.

Zamolio sam Džona i Pola za uzorke njihovih rukopisa, neke od njihovih tekstova koje bih upotrebio u knjizi, pa sam to zatražio i od Džordža, zbog čega mi je dao ove stihove. Kasnije mi je Džordž ipak dao bolji uzorak, njegovom rukom pisan tekst pesme „Blue Jay Way“, koja će, naravno, dospeti u repertoar *Bitlsa* (na albumu „Magical Mystery Tour“). Bilo je to očigledno mnogo prikladnije i zanimljivije za knjigu od odlomka koji mi je ranije dao, pa taj prvi nisam upotrebio ni za originalno ni za kasnija izdanja. Jednostavno sam čušnuo to parče papira u fioku i zaboravio na njega. Sve do sada. Nažalost, prekasno da upitam Džordža šta ga je nadahnulo da ovo napiše, odakle su ti stihovi i je li ikada napisao muziku za njih.

Pozvao sam Džordžovu udovicu Oliviju jer mi je bilo neophodno njeno dopuštenje za reprodukovanje teksta u knjizi. Potvrdila je da je to Džordžov rukopis i da zvuči kao njegov izraz, ali da ona ništa ne zna o tome jer je napisano mnogo godina pre nego što su se upoznali. Poslao sam tekst i njegovoj

I'm happy to say that it's only a dream —
when I come across people like you —
it's only a dream and you make it obscene
with the things that you think and you do,
you're so unaware of the pain that I bear
and jealous for what you can't do
There's times when I feel that you haven't a hope
but I also know that isn't true —

Nedavno otkriveni Džordžov neobjavljeni tekst

prvoj ženi, Peti Bojd. Ona je takođe potvrdila da je to njegov rukopis, ali nije ništa znala o sadržaju.

Predaću ovaj dokument Britanskoj biblioteci kako bi ga uvrstili u svoju zbirku o *Bitlsima*. U njihovoj sobi s rukopisima primeri tekstova koje su pisali Džon i Pol stoje uz Šekspira, Betovena, Vordsvorta i „Veliku povelju sloboda“ („Magna Carta“), međutim, do sada nisu imali ništa što je napisao Džordž.

Ovi tekstovi pesama *Bitlsa* u stvari su papirići koje sam skupljao s poda studija *Ebi roud* (*Abbey Road*). Rekli su mi da mogu da ih zadržim kao uspomenu i pomoć u pisanju delova knjige posvećenih njihovoj muzici. Da ih nisam uzeo, čistačice bi ih spalile.

Oduvek sam čuvao sve papiriće, beleške, pisma, dokumente, ulaznice, svakakvo đubre vezano za bilo koju od knjiga koje sam napisao. Naravno da nisam mogao da znam kako će se mnogo godina kasnije, pošto je kuća *Sadebi* 1981. održala prvu aukciju pop suvenira, oni smatrati vrednostima. Kada sam ih ponudio Britanskom muzeju (gde su ih najpre čuvali), mislio sam da će odbiti ove stvari kao beznačajne i prolazne. Testamentom sam ih zaveštao naciji.

Olivija i Britanska biblioteka zadovoljni su što će se u sobi s rukopisima naći primer Džordžovog rada, uz Džonov i Polov.

Sušтина ove priče jeste da pre četrdeset godina jedno parčence papira nisam smatrao vrednim ubacivanja u knjigu. Četrdeset godina kasnije stvari su se prilično izmenile.

Širom sveta postoji sada mnoštvo „bitls mozгова“, vrlo pametnih i učenih stručnjaka za *Bitlse*, od kojih će neki, siguran sam, biti u stanju da ponudi tragove o sadržaju i pozadini stihova koje sam pronašao. Ko je bila devojka o kojoj je sanjao? Je li to bila njegova tadašnja supruga Peti ili neko drugi... ili neko iz tinejdžerskih dana? Da li se uopšte radi o devojci? Sada sumnjam da se radilo o momku – nekom kao što je Džon Lenon. Džordž je imao samo 14 godina kada je upoznao Džona, muškarčinu i vođu grupe. Kao što znamo, Džon je umeo da bude

surov i gadan. Ipak, istovremeno, Džordž je bio izvanredan gitarista, mnogo bolji od Džona, pa je Džon možda mogao biti ljubomorani iz tog razloga? Mnogi su mislili da je Džon beznađežan slučaj, da se nikada neće srediti i naći normalan posao, čega se i sam plašio. Međutim, Džordž je mislio da to nije istina i verovao je u Džona, što bi dva poslednja stiha mogla značiti. Stručnjaci će analizirati svaki od ovih stihova, promišljajući da li se neki pojavljuje i na drugim mestima. Kakvi su bili njegovi poetski uticaji? Da li je „*youre so unaware of the pain that I bear*“ uspešna rima u okviru istog stiha ili vrlo nespretna, zbrkana i neoriginalna? Sve ću to ostaviti stručnjacima.

Neki će se možda rugati, ali mene vrlo malo toga može iznenaditi kada je u pitanju beskrajno zanimanje za *Bitlse*. U stvari, što se više udaljavamo od njihovog vremena, oni kao da su sve veći.

Postojalo je vreme, sredinom sedamdesetih, kada se činilo da će njihova zvezda izbledeti, da će ih nadmašiti novije, uspešnije, popularnije grupe i pevači, a da će novi stilovi i nove vrste muzike učiniti *Bitlsa* staromodnima, vremenski vezanim za šezdesete godine prošlog veka. U pogledu statističkih činjenica ovo se i dogodilo uz nove izvođače poput Majkla Džeksona koji su prodavali ogroman broj albuma i obarali neke od rekorda *Bitlsa*. Međutim, posle svega, kao kreativna snaga, *Bitlsi* nikada nisu izbledeli. Kada god se sprovede anketa među muzičarima, obožavaocima pop muzike ili najširoj publikom, *Bitlse* uvek rangiraju kao najuticajnije, najvoljenije, najfabuloznije grupe u istoriji svemira. Dobro, barem u mislima i sećanjima živih ljudi. Album „Sergeant Pepper“ se obično i danas slavi kao najbolji album, a njegov omot kao najuspešnije pakovanje.

Njihove stare pesme i albumi, prepakovani i ponovo objavljeni, kao u slučaju „Anthology“, i dalje se prodaju u milionskim tiražima. Kada se 2000. godine pojavila kompilacija njihovih hitova nazvana „1“, zauzela je vrhove top-lista u 34 različite zemlje.

Početakom osamdesetih pozvali su me da budem nezavisni član komisije prilikom odbrane doktorske disertacije jednog studenta Londonskog univerziteta na temu tekstova pesama *Bitlsa*. Mislio sam da je reč o prevari. Nisam mogao da verujem da tako cenjena naučna ustanova prihvata ovakav rad. Sada je to uobičajeno. Danas širom sveta postoje škole, koledži i univerziteti gde se predaje, izučava, analizira i istražuje rad *Bitlsa*.

Svake godine pojavljuje se sve više knjiga posvećenih *Bitlsima*, a možete biti sigurni da se svake nedelje negde održava konferencija na tu temu. Na primer, Japan godišnje ima prosečno 40 različitih događaja posvećenih *Bitlsima* i sopstveni veličanstven muzej u čast Džona Lenona. Postoje desetine sastava u različitim zemljama koji izgledaju kao *Bitlsi* i sviraju njihov repertoar po klubovima i koncertnim dvoranama širom sveta.

Relativno kasno i Liverpool je otvorio oči ka turističkim mogućnostima koje su stvorili lokalni momci. Grad sada ima hotel po imenu *Hard Day's Night*, njegov aerodrom nosi ime Džona Lenona, a svake godine stotine hiljada ljudi dolazi u obilazak mesta vezanih za *Bitlse*. Opštinska zgrada u kojoj je odrastao Pol sada je pod zaštitom države i otvorena za javnost, kao i kuća gde je Džon živeo sa svojom tetkom Mimi.

Pretpostavljam da u ovom trenutku oko 5.000 ljudi iz celog sveta živi od *Bitlsa* – pisci, istraživači, trgovci, naučnici, muzičari, proizvođači suvenira, organizatori konvencija, turistički i muzejski radnici. Čak i na vrhuncu svoje moći, preduzeće samih *Bitlsa* – *Epl* (*Apple*) – nikada nije imalo više od 50 zaposlenih.

Cene bitls suvenira danas se graniče s neverovatnim, posebno ako je nešto autentično. Rukopis teksta pesme „A Day in the Life“ prodat je 2008. na aukciji u njujorškoj kući *Bonams* za 1,3 miliona funti. Komplet njihovih autograma na fotografiji može se prodati za 5.000 funti. Kada je ovakva trgovina otpočela, 1981. godine cena je bila oko 50 funti.

Imali smo provalu u kuću 1975. godine i jedna od ukradenih stvari bio je primerak albuma „Sergeant Pepper“ koji su mi

potpisala sva četvorica. U formular za osiguranje upisao sam tri i po funte, koliko je tada koštala jedna longplej ploča. Potpisi su imali samo sentimentalnu vrednost. Danas takav primerak vredi oko 50.000 funti.

Pre nekoliko nedelja pretrpeo sam drugačiji gubitak. Od kada se knjiga prvi put pojavila, pre četrdeset godina, čuvao sam na zidu originalne printove Ringove četiri fotografije *Bitlsa* napravljene specijalno za knjigu. Nisam primetio da je pukla cev u kupatilu na spratu sve dok se buđ nije pojavila na ramovima. Avaj... tri fotografije su uništene.

Uvek me zabavi kada čujem italijanske ili neke druge evropske fudbalske navijače da pevaju „Yellow Submarine“ (sa sopstvenim tekstom, naravno). Često se pitam da li će kompanija *Soni*, koja sada poseduje prava na katalog *Bitlsa*, pokušati da naplati odštetu od TV stanica što prenose ovo pevanje. Većinu italijanskih navijača verovatno bi iznenadilo otkriće da se radi o *Bitlsima*.

Danijel Levitin, profesor muzike sa univerziteta *Makgil* u Montrealu, tvrdio je 2007. da melodije i tekstove *Bitlsa* sada poznaje toliko ljudi širom sveta da se može predvideti kako će se te pesme za sto godina smatrati tradicionalnim. „Većina će zaboraviti ko ih je napisao. One će biti toliko uspešno utkane u svakodnevnu kulturu da će se činiti kako su oduvek prisutne, poput 'O Susannah', 'This Land is Your Land' ili 'Frere Jacques'.“

Pre dve-tri godine jedan sudija u Montani u SAD pokazao je svoje znanje o *Bitlsima* u završnoj reči prilikom izricanja presude čoveku koji je krao pivo. Optuženi je, navodno, upitan kakvu kaznu bi trebalo da dobije, odgovorio: „Kao što *Bitlsi* kažu – 'Pusti to' (*Let It Be*).“ Ovo je sudiju nadahnulo da ugradi 42 naslova pesama *Bitlsa* u presudu koju je saopštio:

„Nije nam potrebno čudesno misteriozno putovanje (*Magical Mystery Tour*) kroz interpretacije da znamo kako reč (*The Word*) kaže – ostavi se tuđeg. Verujem

da se svi možemo složiti (*Come Together*) oko tog značenja. Ako bih zanemario vaše postupke, zaboravio bih na taj dan života (*A Day in the Life*) 21. aprila 2006. Te noći rekli ste sebi da se osećate fino (*I Feel Fine*) dok ste pili pivo. Kasnije, bilo da ste želeli novac (*Money*) ili samo da se ponašate prirodno (*Act Naturally*), postali ste budala na brdu (*Fool on the Hill*)... Nadam se da ćete kada budete imali šezdeset četiri (*When I'm Sixty Four*) reći sebi 'Trebalo je da budem pametniji' (*I Should Have Known Better*)..."

Stare arhive stalno se pročešljavaju u potrazi za filmovima ili tonskim zapisima koje, navodno, niko nije ranije video ili čuo, ili neobjavljenim, nepoznatim fotografijama *Bitlsa*. Obično se radi o istom starom snimku samo iz malo drugačijeg ugla ili nedovoljno izoštreanom, ali to ne sprečava fotografe da ih recikliraju po knjigama i izložbama ili štampaju u ograničenim serijama i prodaju sa sopstvenim potpisom za stotine funti.

Naravno da ja nisam u poziciji da ih kritikujem, pošto sam na sličan način iskopao one Džordžove stihove, a i uvek se napalim za bilo kakvu „novu“ sliku. Upravo sam kupio jednu koju nikada ranije nisam video, snimljenu u mom rodnom gradu Karlajlu 1963, kada su *Bitlsi* nastupili u tamošnjem bioskopu *Lonsdejl*. Na slici, oni su u liftu sa službenicom koja deluje prilično besno. Izmamila mi je osmeh. Fotograf je bio Džim Tarner iz lista *Kamberland njuz*, i naravno da sam ga uhvatio da mi potpiše primerak.

Jednako kao što se pojavljuju nove stvari, stalno se pretura i po starim kako bi se nanovo procenjivale za slučaj da su neki ugao ili neobičnost prvobitno propušteni. Mislio sam da su svi zapisi *BBC*-ja o nastupima *Bitlsa* odavno iscrpljeni, ali deo njihove arhive iz 1962. ponovo je pretražen, što je otkrilo da su *Bitlsi* imali audiciju u Mančesteru za nastup u radio-emisiji. Producent je ostavio i neke pisane primedbe, među kojima:

„Pol Makartni – ne, Džon Lenon – da. Neobična grupa, ne toliko klimava kao većina. Više vuku na kantri i vestern, s tendencijom da stvarno sviraju. Sve u svemu – da.“ Pretpostavljam da je ovo prilično zanimljiv komentar savremenika jer se obično smatra da je Polov glas bio prijemčiviji široj publici.

Onda, opet, tu su štreberi i zaluđenici koji beskrajno raščlanjuju tekstove pesama *Bitlsa*, nadajući se svežem otkriću pravog značenja ili kako bi prikazali statističke podatke koje niko drugi nije smatrao potrebnim.

Ben Šot, poznat po svojim „Svaštarama“, objavio je „Bitls svaštaru“ u okviru dodatka časopisu *Tajms* juna 2007, upriličenog posebno u čast 40 godina albuma „Sergeant Pepper“. (Godišnjice: savršeno opravdanje za još piskaranja.) On je ovde analizirao pesme *Bitlsa* kako bi otkrio njihove omiljene reči tj. one koje se najčešće pojavljuju. Naveo je 114 reči i poređao ih po učestalosti. Na vrhu su „ti“ (260), „ja“ (178), „za“ (149), „mene“ (137) i „ljubav“ (125). Na dnu liste našle su se „juče“ (11), „ruka“ (10) i „usamljen“ (10). Zadivljujuće, a?

Nedavno sam dobio zanimljivo, detaljno istraživanje mog prijatelja Roda Dejvisa, jednog od originalnih članova grupe *Kvorimen* (*Quarryman*). Verovao je, kao i svi mi, da je Džon Lenon, njegov školski drug, rođen u Liverpulu u pola sedam ujutru 9. oktobra 1940. tokom uzbune zbog vazdušnog napada. U svakoj knjizi o *Bitlsima* ponavlja se taj detalj s vazdušnim napadom, ali Rod je počeo da sumnja u njegovu verodostojnost.

Postavio je sebi zadatak da ode u novinsku arhivu Britanske biblioteke u severnom Londonu i pročita svaki primerak lista *Liverpul eho* iz oktobra 1940, u potrazi za svedočanstvima o vazdušnim napadima. Pronašao je izveštaj o „30 ili 40 letelica“ koje napadaju grad 10. oktobra, ali ni pomena o sličnoj akciji prethodnog dana. Rod tako zaključuje da, iako je ispravno reći kako je Džon rođen u vreme vazdušnih napada, ne postoje izveštaji o konkretnom udaru baš te noći kada je on došao na svet. Nadam se da smo to sada raščistili.

I ko je pokrenuo ovu priču, pokazujući sramno nepoštovanje istraživačkog procesa? Verovatno ja. Kada dođete do odeljka o Džonu u izvornom delu knjige, pročit ćete: „Rođen je za vreme žestokog vazdušnog napada.“ To mi je sam Džon rekao, kao i njegova tetka Mimi i njegov otac Fred. Bila je to porodična legenda, još uvek snažna 1968. godine. Ne pada mi na pamet da je sada prepravljam.

Da sam imao nameru da idem u korak sa svim potonjim otkrićima, nekim važnim, ali uglavnom beznačajnim, ili raznim teorijama i promišljanjima, trebalo bi da prepravljam knjigu svake godine. To je još jedan od razloga što sam rukopis iz 1968. ostavio netaknutim. To je manje-više autentičan zapis onoga što sam u to vreme verovao da je istina.

Svejedno, postoje neki događaji koje treba spomenuti kako bi se saga o *Bitlsima* približno dovela u korak s vremenom. Iako nas uglavnom zanima „šta je bilo nekada“, kada su *Bitlsi* bili na vrhuncu, stvarali i nastupali, priča se nastavila. Tragična smrt Džordža Harisona, najmlađeg među njima, novembra 2001. označila je da su nam ostala samo dvojica *Bitlsa*. Džordž je imao 58 godina i već neko vreme borio se s rakom. Vest o njegovoj smrti našla se na mnogim naslovnim stranama, a izrazi saučešća i poštovanja tekli su odasvud, od predsednika vlada do pop-zvezda.

Ipak, na Džordža se gledalo kao na „tihog momka“, nekoga ko je izbegavao publicitet, nije bio zainteresovan za medijsku promociju, susrete sa obožavaocima i otpozdravljanje gomilama visoko podignutih palčeva. Što se šire javnosti tiče, on je neko vreme živio kao polupustinjak, ne snimivši ništa od 1982. do 1987. Onda se 1989. pojavio njegov album „Cloud Nine“ i doživeo sjajan prijem. On je '91. i '92. nastupao i išao na turneje, posle čega je usledilo još jedno razdoblje tišine u javnosti.

Početak 2001. ponovo je objavljen njegov legendarni album „All Things Must Pass“.

Međutim, najveći deo vremena Džordž je provodio zaokupljen svojim kućama, svojim baštama i svojim mislima. Živeo je produhovljen život i stvarao muziku samo za sebe.

Surova je i užasna ironija da baš neko ko se povukao iz javnog života u želji da ga ostave na miru, doživi umalo smrtonosno iskustvo kada je provalnik upao u njegovu kuću i njegov život i napao ga nožem. Ovo se dogodilo 1999. u Džordžovom domu nadomak Henlija. Ipak, oporavio se.

Džordž je sve do kraja duhovno bitisao održavajući zanimanje za indijsku muziku i religiju dugo pošto su ostali otišli drugim pravcima. Međutim, isto tako, očuvao je svoj smisao za humor. Poslednjoj pesmi na kojoj je radio pre svoje smrti 2001. „Horse to the Water“ dodelio je oznaku za zaštitu autorstva – *RIP Ltd.* 2001 (*Nek počiva u miru D.O.O.* 2001).

U svojim sećanjima na Džordža prizivam čoveka duboke ozbiljnosti pomešane sa samoironijom. On je mogao satima da priča o teorijama reinkarnacije dok ne osetim potrebu da zevam ili vrištim, a onda bi se iznenada zaustavio i komičnim glasom narugao samom sebi. Bio sam jednom kod njega u Išeru kada je usred dugog objašnjavanja duhovnih verovanja zazvonio telefon. On je odmah podigao slušalicu i upadljivim kokni naglaskom rekao: „Išerska prodavnica vina, izvol’te.“

Iza Džordža su ostali supruga Olivija, rođena u Meksiku 1948, odrasla u SAD, kojom se oženio 1978, i njihovo jedino dete, sin Dani (Dhani Harrison) rođen 1978. Dani na sanskritu znači „bogat“.

Jedan drugi nedavni dramatičan događaj, koji je pobudio veliku medijsku pažnju, bio je Polov razvod od Heder Mils 2008. Ova tema mesecima je punila stranice štampe i televizijske

izveštaje, kao što je bilo s njihovom burnom vezom skoro od samog početka.

Polova prva žena Linda umrla je 1998. od raka dojke, što je bio i uzrok smrti Polove majke Meri. Linda je Polu pružila mnogo toga, a njihov brak bio je dug, uspешan i ispunjen. Bili su gotovo nerazdvojni, pa je posle Lindine smrti Pol ostao u šoku, razbijen, pometen, pomeren i veoma usamljen. „Šta mi je još preostalo?“, pitao se. Dve godine nije mogao ništa da napiše.

Godinu dana posle Lindine smrti upoznao je Heder Mils. To se dogodilo na nekoj ceremoniji dodele nagrada, a on je ostao impresioniran njenom ličnošću, dobrotvornim radom i odlučnošću da prevaziđe hendikep delimično amputirane noge. Bila je 25 godina mlađa od njega, nekada se bavila manekinstvom, pa je njen izgled svakako doprinomio privlačnosti koliko i njen jak karakter. Što se Pola tiče, čini se da se radilo o istinskoj ljubavi na prvi pogled, a ne tek prolaznoj zanesenosti.

Mediji nisu bili baš toliko ubeđeni. Pol je postao ikona, britansko nacionalno blago, pa su oni preispitali motive Heder Mils, nagoveštavajući da se radi o sponzoruši. Prekopavali su po njenoj prošlosti, otkrivši da joj karijera manekenke nije bila tako uspешna i dostojanstvena kao što tvrdi, a sumnjali su i u njeno poštenje ukazujući na sklonost ka izvrtanju istine. Pol ju je nepokolebljivo branio. Govorio je da su novinari, kao i uvek, neprijatni i zlonamerni bez ikakvog osnova. Pojavilo se nekoliko tračerskih rubrika s navodima da Polova deca nisu baš oduševljena zbog Heder, što je par žestoko poricao.

Kada sam pročitao te priče, ne znajući ništa o pravim činjenicama, zaista sam pomislio da se istorija možda ponavlja. Kada se Polov otac Džim ponovo oženio, ni Pol ni njegov brat Majkl nisu bili baš oduševljeni maćehom. Lično, smatrao sam da nisu bili fer. Činilo mi se da je Džim srećan i zadovoljan, pošto je tako dugo bio sam, samostalno odgajajući sinove posle ženine smrti.

Mnoštvo priča o Heder i Polu i onome što bi moglo da se dešava među njima postalo je još neprijatnije kada je isplivalo da je njihov brak zaista zapao u teškoće. Čim su objavili nameru da se razvedu, procurila su različita nagađanja o tome kako se oboje navodno ponašaju. Sve je moglo da ostane na nivou ogovaranja, nepouzdanost i nedokazano, da sudija zadužen za slučaj, na zaprepaštenje većine ljudi, nije odlučio da se otvori prema javnosti.

U saopštenju, sudija kaže kako se par upoznao 1999, verio 22. jula 2001, venčao 11. jula 2002. i rastao 29. aprila 2006. Brak je tako, što se njega tiče, trajao samo četiri godine, jer oni nisu živeli zajedno u pravom smislu te reči do samog venčanja. Otkriveno je i da je Pol koristio kontracepciju sve do venčanja, jer pre toga nije želeo da dobiju dete. Njihovo jedino dete Beatrice (Beatrice McCartney) rođeno je 28. oktobra 2003.

Obiman dokument na 58 stranica ticao se finansija. Heder je najpre zahtevala 125 miliona funti za sporazumni razvod braka. Polova prva ponuda bila je 16 miliona. Heder je tvrdila da je iznos Makartnijevog bogatstva 800 miliona funti, što su mnoge novine godinama ponavljale. Pol je to poricao, a njegovo računovodstvo potvrdilo je vrednost od 400 miliona funti.

Heder je zahtevala 3,25 miliona funti godišnje za život, što je uključivalo i takve stavke kao pola miliona funti godišnje za odmori i 39.000 za vina iako, kako je primetio sudija, ona ne pije. Tražila je, kako kaže, 627.000 funti godišnje za svoje dobrotvorne priloge, ali su u ovu svotu uključeni i troškovi helikopterskih letova (120.000) i putovanja privatnim avionom (192.000). Sudija je to opisao kao „budalaštinu“.

Bilo joj je takođe potrebno 542.000 funti godišnje za njeno i Beatrisino obezbeđenje. Poređenja radi, saznali smo, Pol se snalazio bez gotovo ikakvog obezbeđenja – iznenađujuće otkriće kada znamo šta se dogodilo Džonu Lenonu, a takođe i Džordžu. Izgleda da Pol nema telohranitelje ni bezbednosno

osoblje u svom stanu u Londonu. Na imanju u Saseksu on se jednostavno oslanja da će radnici na farmi obratiti pažnju na bilo šta sumnjivo.

U svojim iskazima Pol je objasnio da nijedno od njegove dece (a sva su išla u državne škole) nikada nije imalo telohranitelje ili obezbeđenje osim, iz jasnih razloga, dok su putovali s njim na svetske turneje.

U sudijinom saopštenju objavljene su tačne adrese kuće u Saseksu (gde Pol poseduje, po sudijinom opisu, „skromno imanje“ na 600 hektara) i londonskog stana. Vatreći obožavaoci *Bitlsa* uveliko su bili upoznati sa ovim detaljima, ali raznorazni sumnjivi likovi koji nisu znali adrese sigurno su osetili zahvalnost prema sudiji.

U jednom zanimljivom usputnom iskazu, objašnjavajući da velika većina njegovih prihoda od muzike potiče od stvari napisanih mnogo pre nego što se Heder pojavila, Pol priznaje kako muzika koju je objavio za vreme braka s njom nije bila uspešna: „Stvarao sam nove radove za vreme ovog braka, ali oni, iako su ih kritičari hvalili, nisu donosili profit.“

Zahvaljujući objavljenim sudskim dokumentima, dobili smo na uvid i dugačak spisak stvari koje Pol poseduje, njegove kuće, umetnička dela među kojima su i Pikaso i Renoar, njegova poslovna ulaganja, koja bi inače ostala nepoznata i najradoznalijim obožavaocima.

Sudija je, iako odajući priznanje Heder kao „posvećenoj dobrotvornom radu“ i „odlučnoj ličnosti snažne volje“, smatrao da ona nije iskren svedok, već neprecizan i neubedljiv. On ju je doživeo kao nekoga ko je sam sebi najgori neprijatelj, „nestalne i eksplozivne prirode“, ko pati od umišljenosti. S druge strane Pol je, po njegovom mišljenju, bio ubedljiv i iskren.

Pre samog ročišta, neke od ličnih optužbi koje je Heder imala procurile su u štampu, kao što je Polovo korišćenje droga i njegovo nasilno ponašanje. Ove priče sudija je samo usputno

pomenuo, ne smatrajući ih važnim, jer se on bavio isključivo finansijskim poravnanjem.

Njegova konačna presuda bila je da Heder dobije 24,3 miliona funti – oko 100 miliona manje nego što je prvobitno zahtevala. Pol je tako iz svega isplivao finansijski mnogo bolje nego što je strahovao. Ni njegov karakter u javnosti nije narušen iako je bio prinuđen da otkrije izvesne detalje za koje sam siguran da bi ih radije zadržao u tajnosti.

Napetost, pritisak i neveselost koje donosi razvod sigurno su za oboje bili ogromni. Čitave dve godine veliki deo vremena provodili su u davanju iskaza, sastancima sa advokatima i računovođama, istragama, suprotstavljanju tvrdnjama, klevetama, da bi na kraju njihov život i ljubav bili razotkriveni pred čitavim svetom. Na primer, objavljeno je precizno koliko je Pol bio ushićeno darežljiv prve godine njihovog poznanstva obasipajući ogromnim količinama novca Heder i njenu porodicu i trošeći za društvene ciljeve kroz kupovinu kuća, davanje zajmova i poklona.

Mnoge činjenice i detalji koje je sudija otkrio poslužile budućim biografima Pola Makartnija. Međutim, najveći deo toga doneo je zadovoljstvo tabloidima.

Zašto se to dogodilo? Zašto je Pol, obično tako oprezan i mudar, naviknut da unapred proveri ljude, njihove karaktere i priču (za razliku od Džona, koji je imao običaj da poveruje svakome ko mu se pojavi na vratima), zašto je baš on, od svih ljudi, doveo sebe u takvu situaciju? Bila je to, po svoj prilici, mešavina požude, ljubavi i usamljenosti posle smrti voljene Linde.*

Među otkrićima koja su se pojavila o drugim ličnostima iz priče o *Bitlsima* najveće iznenađenje, pa čak i zaprepaštenje, izazivaju

* Makartnijev razvod od Heder Mils bio je aktuelan u vreme pisanja ove dopune, pa mu stoga autor i posvećuje pažnju. U međuvremenu, Makartni se ponovo oženio, sada mudrije, Amerikankom Nensi Ševal, čije bogatstvo nije mnogo manje od njegovog. (Prim. prev.)

ona koja se tiču Mimi Smit, Džonove tetke – Mimi, žene koja ga je odgajala. Mimi je odigrala ključnu ulogu u prvom razdoblju njegovog života, pa sam u knjizi prihvatio Džonovu i porodičnu sliku o njoj kao o strogoj, snobovskoj, staromodnoj čistunici i diktatorskoj figuri. Ovakav utisak stekao sam i u mnogim razgovorima koje smo vodili. Bila je očigledno snažna osoba koja nije išla drugima niz dlaku. Dugo je bila udovica, nekada udata za, čini se, prilično dosadnog i neambicioznog Džordža, nekadašnjeg mlekađžiju, iako je Mimi tvrdila da je posedovao farmu krava.

Mimi je umrla 1991. Onda se 2007. pojavila knjiga Džonove polusestre Džulije Berd „Zamislite ovo: odrastanje uz mog brata Džona Lenona“ (*Imagine This: Growing Up with My Brother John Lennon*), s navodom da je Mimi, dok je živela u Liverpulu i odgajala Džona, godinama održavala tajnu vezu s jednim od svojih podstanara, dvadeset godina mlađim studentom, koji se kasnije preselio na Novi Zeland. Džulija nikada nije volela Mimi, pa sam isprva sumnjao u njene tvrdnje. Mislio sam da je sve izmislila, međutim, mnogi stručnjaci za *Bitlse* danas to prihvataju kao istinu. Mimi, naravno, nije u stanju da ovo opovrgne.

Meni još uvek nije lako da poverujem. Zar Mimi?! To vam pokazuje koliko se može pogrešiti na osnovu spoljnog izgleda i proklamovanih stavova. Velika šteta što Džon ovo nije saznao, kada se pomisli na sve grdne koje je pretrpeo od Mimi zbog svog „nemoralnog“ ponašanja. Mogu da zamislim Džonovo zaprepaštenje i kao da ga čujem kako kaže: „Jebote!“, a zatim pada od smeha i briše naočare dok mu liju suze.

Drugo otkriće u sličnom pravcu pojavilo se o Džordžu, u knjizi koju je napisala njegova prva žena Peti Bojd. Ona kaže da je Džordž imao aferu s Ringovom suprugom Morin, u vreme kada su oba njihova braka bila u rasulu. Nekako mi se ovaj trač nije činio toliko iznenađujućim kao priča o Mimi.

Kad se pojave ovakve pikanterije o vezama i odnosima, a verovatno će ih biti još, primetno je da su njihovi glavni akteri uvek pokojni. Poput Džordža, Mimi ili Morin. Oni tako ne mogu da poreknu, objasne ili daju svoju verziju. Možda bi trebalo pozvati nekog sudiju da istraži, sagleda sve poznate činjenice, zaključiti šta se dogodilo i obasja nas svojom mudrošću.

U međuvremenu, dvojica preživelih *Bitlsa* snažno guraju napred, i to će, nadamo se, potrajati. Pojavili su se i nastupali 2008. u Liverpulu, kada je grad bio „evropska prestonica kulture“.

Obojica su zaposleni kao i uvek, ali su Ringove obaveze uglavnom u inostranstvu, najviše u SAD, gde je imao mnoge iscrpljujuće turneje uz svoj *All Starr Band*. Postava grupe se stalno menja, a Ringo se pojavio i na mnogim pojedinačnim nastupima s poznatim muzičarima. On redovno objavljuje albume. Kada je 2000. napunio šezdeset godina, Ringo je objavio da ostavlja bubnjarske palice, ali to se nije dogodilo. Njemu, naravno, novac nije neophodan, jednostavno želi da se zabavi. Još uvek je oženjen Barbarom Bah, a žive, čini se, najviše u SAD i Monaku.

Pol je, takođe, redovno objavljivao albume koji su bili dobro prihvaćeni, dobijali odlične kritike, ali po njegovom sopstvenom priznanju, nisu se prodavali kao nekada. *Memory Almost Full* iz 2007. izazvao je divljenje i pružio uživanje svim njegovim obožavaocima. Većina njih u pesmama su prepoznali sećanja i osećanja vezana za Lindu. U to vreme imao je, naravno, još jače razloge da se priseti nje.

Pol se bavio i poezijom, slikanjem, knjigama za decu i klasičnom muzikom. Njegov *Ecce Cor Meum* proglašen je za najbolji album klasične muzike u Velikoj Britaniji 2007. Sada, kada je traumu sa Heder ostavio za sobom, moguće da će biti još produktivniji i kreativniji u godinama koje dolaze. Rekao je da

se sprema za svoju poslednju svetsku turneju u naredne dve godine, kao izvođač, jer želi da provodi više vremena uz svoju kćerku Beatris dok odrasta. Videćemo.*

Naravno, najviše volim klasični period postojanja *Bitlsa* i ovde se najviše time bavim. Nikada me nisu privukle njihove kasnije pravne nesuglasice ili međusobne svađe koje su imali u vreme raspada.

Takođe, oči mi se zacakle kada stručnjaci otpočnu s pričama o različitim verzijama albuma, o piratskim izdanjima, o najsitnijim pojedinostima sa svakog snimanja, gde se ko od njih nalazio svakoga dana, ako ne svakoga minuta, svake godine. Takve stvari ostavljam modernim „*Bitls* mozgovima“. Oni toliko toga znaju.

Buduće knjige o njima biće sve deblje, u nekoliko tomova, kako autori budu istraživali sve veći broj sporednih tokova priče, saopštavajući nam sve o životima manje značajnih likova i nudeći naporne detalje nevažnih događaja.

Ja sam, svakako, zadivljen i zadovoljan zbog njihove marljivosti, posebno kada su u pitanju rad i istraživanja Marka Luisona**. Srećan sam i zbog činjenice da ljudi koji nikada nisu upoznali članove *Bitlsa*, niti ih videli kako sviraju uživo, nastavljaju da istražuju i održavaju zanimanje i strast, prenoseći zastavu koju će sigurno predati i nadolazećim generacijama.

Naravno, u svemu tome najvažnija je muzika. *Bitlsi* su nam podarili 150 pesama koje će trajati zauvek, dokle god ovaj svet ima daha da pevuši njihove melodije.

* Pol Makartni još uvek drži koncerte širom sveta, a u trenutku dovršavanja ovog prevoda objavio je odličan album pod simboličnim nazivom „New“. (Prim. prev.)

** *Mark Lewisohn* (1958) važi za najvećeg svetskog eksperta za *Bitlse* i pisac je čuvene knjige „*The Complete Beatles Recording Sessions: Official Story of Abbey Road Years*“. (Prim. prev.)

Ova knjiga pokušava da pokrije doba kada su oni bili na vrhuncu kreativnosti. Ali najpre, hajde da se vratimo tome kako sam uopšte počeo da je pišem...

Prvi član *Bitlsa* koga sam upoznao bio je Pol Makartni, septembra 1966. Bila je to sjajna godina. U julu, Engleska je osvojila Svetsko prvenstvo u fudbalu, na Vembliju, prvi put u istoriji. Prodao sam kompaniji *Junajted artists* (*United Artists*) prava za snimanje filma po mom prvom romanu objavljenom prethodne godine, a *BBC* me je angažovao da napišem dramu za njihov redovni termin sredom. U oktobru 1966. odigrala se svetska premijera filma „Devojka Džordži“ („Georgy Girl“), za koji je scenario, po sopstvenom romanu, napisala moja supruga. Bila je to godina čuda u domaćinstvu Dejvisovih.*

U to vreme imao sam stalan posao kao novinar londonskog lista *Sandey tajms*, za koji sam pisao rubriku „Atikus“. Bio sam u redakciji od 1960, iako sam prve tri godine dirinčio, a da mi se ime nijednom nije pojavilo u novinama. To je danas teško poverovati, ali tada su potpisi bili retki, a *Sandey tajms* je bio vrlo tradicionalno orijentisana publikacija. „Atikus“, trač rubrika lista, bio je jednako staromodan, posvećen vestima o crkvenim velikodostojnicima, klubovima za gospodu ili ambasadorima. Kao momak sa severa, poreklom iz radničke klase i odrastao u opštinskom stanu, sa završenom gimnazijom a potom provincijskim univerzitetom, ja nisam imao poreklo, naglasak ni zanimanja ostalih, prihvaćenih kolumnista „Atikusa“. Oni su obično bili izdanci Itona ili Oksbridža, koji su zaista poznavali te iste biskupe o kojima su pisali i odlazili u najbolje klubove. Neki među njima bili su i sami vrlo istaknuti – Ijan Fleming tek je nedavno napustio pisanje „Atikusa“

* Autorova supruga je poznata spisateljica Margaret Foster. (Prim. prev.)

(1959), a među njegovim prethodnicima bilo je i pisaca poput ser Saševerela Sitvela.*

Međutim, zanimljiva stvar dogodila se u britanskom načinu života sredinom šezdesetih godina. Ne samo u trač rubrika-ma, već i u svetu uopšte, uobičajene uloge i pravila sasvim su poremećeni. Kada sam preuzeo rubriku, moja zanimanja bila su za romanopisce sa severa, fotografe poreklom iz radničkog Londona, novopridošle modne kreatore ili hvalisave mlade biznismene. Pisao sam o njima delom kako bih nervirao staru gardu u redakciji, jer sam znao da mrze takve ljude, ali uglavnom zato što sam bio zadivljen njihovim uspehom.

Svi smo se smejali i rugali kada je njujorški časopis *Tajm* izneo ideju o „Razigranom Londonu“ (*Swinging London*), a čete novinara i fotografa doletele iz Amerike da izveštavaju o svim uzbudljivim stvarima koje se ovde navodno dešavaju i analiziraju ih. Kada pogledamo unazad, u Londonu se šezdesetih godina zaista dogodila neka vrsta eksplozije. Sada, suočavajući se sa činjenicom koliko očajnički težak može biti život za mnoge među nama, ono što se događalo tih godina zaista deluje uzbudljivo i revolucionarno za mlade ljude. Naravno, *Bitlsi* (već ste pomislili da sam zaboravio na njih) predstavljali su ključni deo procesa zbacivanja starih vrednosti i opšteprihvaćenih običaja.

Nisam obratio previše pažnje kada se pojavila ploča „Love Me Do“. Mislio sam da se radi o sastavu kratkog daha koji neće uspeti da se razvije, a kada sam čuo Džonovo kopiranje Amerikanaca i vrištanje u „Twist And Shout“, zbolela me je glava. Međutim, zavoleo sam „I Want to Hold Your Hand“, i od tog trenutka željno sam iščekivao svako njihovo novo izdanje. Otišao sam na jedan od koncerata *Bitlsa* (mislim da je to bilo

* *Ian Fleming* (1908–1964) – tvorac serijala o Džemsu Bondu; *Saševerel Sitwell* (1897–1988) – cenjeni pisac i umetnički kritičar. (Prim. prev.)

u londonskom Finsberi parku). Bilo je zadivljujuće, ali me je vrištanje devojčica jezivo nerviralo. Želeo sam da ih lepo čujem, a ne da ih zaglušuju maloletne prodavačice i frizerke.

Sasvim sam mogao da se poistovetim s njihovim poreklom i stavovima. Moj rodni grad je Karlajl, još dalje severozapadnom obalom od Liverpula, gde smo sebe smatrali istinskim „severnjacima“. Što se nas tiče, Liverpool je mogao da bude i na Sredozemlju. Iako sam bio četiri godine stariji od Džona, smatrao sam se njihovim savremenikom jer su on, Pol i Džordž pohađali istu vrstu škole kao i ja.

Dok se *Bitlsi* nisu pojavili, niko nije pevao pesme za mene, pesme koje bi imale vezu s mojim životom. Pesme iz njihovog iskustva, o mojim iskustvima. Priznajem da mi je prijala, ali ujedno sam i prezirao američku kič muziku na kojoj smo odrastali, uz sredovečne izvođače u svetlucavim odelima koji nam govore kako smo divna publika i koliko im je drago što su pred nama, pre nego što nam otpevaju još jednu ljigavu baladu banalnog teksta. Svejedno, sećam se svih reči barem tri pesme Gaja Mičela.*

Uprkos ogromnoj popularnosti *Bitlsa*, sredinom šezdesetih još uvek je bilo onih koji su tvrdili da je njihov uspeh pitanje trenutne mode. Odeća, kosa, naglasci, bezobzirnost, smisao za humor, to je ono što čini takve ljude, a ne njihova muzika. Sve je u reklami i promociji. Uskoro će ih zameniti neka nova grupa.

Avgusta 1966. pojavila se pesma „Eleanor Rigby“ (kao B strana singla „Yellow Submarine“), što mi je, čini se, najzad dokazalo da su oni sposobni za pisanje pravih tekstova. Njena muzika predstavljala je novi korak razvoja, uz korišćenje klasičnih instrumenata i harmonija.

Posetio sam Pola u njegovoj kući u Aveniji Kevendiš u kraju Sent Džons vud. Bilo je to čisto samopovlašđivanje. Želeo sam

* *Guy Mitchell* (1927–1999) – američki pop pevač iz pedesetih godina, rođen u Detroitu kao Albert Cernik, dete hrvatskih emigranata. (Prim. prev.)

da ga upoznam, ali hteo sam i da čujem šta stoji iza pesme „Eleanor Rigby“. Pretpostavio sam da ju je on napisao jer je pevao prvi glas, iako se u to vreme niko nije bavio odvajanjem stvari potpisanih jednostavno s Lenon–Makartni. Nikada nisam naišao ni na jedan intervju u kome ih je neko ozbiljno zapitao kako pišu pesme. Tiražne novine bile su opsednute novcem i ludilom masa, dok su se magazini za obožavaoce bavili njihovim najdražim bojama i omiljenim filmskim zvezdama.

Namerio sam da reprodukujem čitav tekst pesme kako bih neobaveštenima stavio do znanja koliko je dobar. Želeo sam da im dam priliku da se dive slikovitosti i osete vrednost, ali moji pretpostavljeni u redakciji bili su protiv. Nisu želeli toliko prostora da posvećuju bezvrednim pop pesmama. Zato sam im rekao da nijedna pop pesma nema bolje reči ni bolju muziku.

Intervju je mnogo toga otkrio, barem sam tako mislio, iako – sada kada ga čitam – priznajem da Pol izgleda pomalo samozadovoljno, mada se istovremeno čini samosvesnim, pa deluje čak i samoomalovažavajuće. Da li se zaista mnogo promenio? U razgovoru, on upotrebljava reč „okamenjen“ (*stoned*). Dotad, u uobičajenom govornom engleskom jeziku, ovo se odnosilo na korišćenje pića, a ne droge, pa sam tada tako i razumeo.

Mislim da smo se dobro složili. Razgovarali smo o pozadini mnogih drugih njihovih pesama iako nisam imao prostora da pišem o tome. Shvatio sam posle koliko toga nisam znao o njihovom radu i kako ih svi uvek pitaju isto o slavi i uspehu, pitajući se kada će se raspuknuti taj mehur od sapunice.

Postojale su samo dve knjige koje sam pronašao o *Bitlsima*, obe nezadovoljavajuće. Bila je tu knjiga za klub obožavalaca, kratko džepno izdanje pod imenom „Istinita priča o *Bitlsima*“ („The True Story of the Beatles“), koju su 1964. objavili ljudi iz časopisa *Bitls mantli*. Druga knjiga, koju je napisao mladi Amerikanac Majkl Braun, zvala se „Love Me Do“ i bila mnogo bolja, ali ograničena jer se zasnivala isključivo na razgovorima sa članovima grupe na jednoj turneji. Ona je takođe izašla 1964.

Od tada su se *Bitlsi* prilično razvijali, ali niko nije pokušao da sagleda čitavu karijeru, provede više vremena sa članovima sastava, njihovim prijateljima i srodnicima, da proba da istraži događaje u Hamburgu, a kamoli njihove školske dane.

Činilo se da nova knjiga može biti dobra zamisao, ali zašto bi *Bitlsi* pristali da saraduju u takvom poduhvatu? Te 1966. oni su već bili milioneri, dovoljno bogati, slavni i uspešni da odbiju bilo kakve nove dosadne razgovore o tome kako je biti u *Bitl-sima*. Tako sam zaboravio ovu ideju i nastavio sa sopstvenim životom i radom. Moj sin Džejk, drugo dete, rođen je 1966.

Već sam bio usred posla oko svoje treće knjige, dokumentarne studije o univerzitetima koja je trebalo da se zove „Generacija '66“ („Class of 66“) i predstavlja pogled na studente i predavače u Britaniji. Dovršio sam oko pola knjige, uključujući i profile dve mlade studentkinje. Jedna je bila sa univerziteta u Mančesteru i zvala se Ana Ford, a druga iz Saseksa, Baz Gudbodi. Napisao sam oko 10.000 reči o svakoj.

Onda sam decembra 1966. napravio pauzu u radu na knjizi kako bih saradivao na scenariju zasnovanom na romanu koji su otkupili *Junajted artists* – „Evo nas oko Malberi buša“ („Here We Go, Round Mulberry Bush“). Bila je to pričica iz života na severu, o momku iz opštinskog naselja koji pokušava da se zbliži sa devojkom iz otmenije četvrti. Bio sam iznenađen kada su filmadžije kupile prava, i još iznenađeniji kada su odlučili da zaista snime film. Mnogo više knjiga se otkupi nego što ikada ugleda filmsko platno. Trebalo je da to bude savremeni tinejdžerski film, pa je režiser Klajv Doner pomislio kako treba zamoliti Pola Makartnija da nam napiše naslovnu pesmu. On je već ranije radio za film.

Tom prilikom otišao sam u Aveniju Kevendiš ne kao novinar koji iščekuje dobre izjave, već kao pisac scenarija, u nadi da ću privući Makartnija za projekat. Činilo se da je zainteresovan. Imali smo nekoliko sastanaka i telefonskih razgovora, ali je na